

İzmir İli Buca İlçesinde Yaşayan Dezavantajlı Kadınların Güçlendirilmesi Gereken Alanların Belirlenmesi

Determining the Areas in which Disadvantaged Women Living in Buca District of Izmir Need to be Empowered

Ummahan YÜCEL^{1 A,B,C,D,E,F,G}, Ceren YILDIRIM^{1 A,B,C,D,E,F,G}, İrem ERDEM¹

^{A,B,C,D,E,F,G}, Meryem DEMİR^{1 A,B,C,D,E,F,G}, Ayşe Gül AYDOĞAN^{1 A,B,C,D,E,F,G}

¹Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, İzmir ili Buca ilçesine bağlı Adatepe Mahallesi'nde yaşayan sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, evli kadınların güçlendirilmesi gereken alanların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma kesitsel bir alan çalışmasıdır. Araştırma verileri, sosyodemografik özellikleri tanımlayan bilgi formu ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği aracılığıyla yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışmaya; sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, araştırmaya katılmaya gönüllü, evli 308 kadın dahil edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada görüşülen kadınların, İzmir'de uzun süredir yaşamalarına rağmen sosyal yaşama katılımlarının sınırlı olduğu görülmüştür. Bu durum üzerinde etkili olan sosyodemografik özellikler arasında; görüşülen kadınların yaklaşık yarısının 45 yaş ve üzerinde olması, %72.4'ünün ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip olması, büyük çoğunluğunun çalışmamakta ve yarıısından fazlasının en az bir ile üç sayıda çocuk sahibi olması yer almaktadır. Kadınların sahip olduğu bu özellikler ile çalışmada kullanılan alt ölçekler arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışmada yer alan kadınların bağımsız hareket edebilme alt ölçek puanı 6.28; aile baskısından kurtulma alt ölçek puanı ise 3.82'dir. Ekonomik güvence ve ekonomik katkı alt ölçek puanı 0.44 ile güçlendirilmesi gereken en önemli alanın, ekonomik alan olduğunu göstermiştir.

Sonuç: Katılımcıların; yaş, eğitim, çalışma durumu, aylık toplam gelir ve yaşayan çocuk sayısı ile kadınları güçlendirme ölçeğinin alt ölçek ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Güçlendirme, Dezavantajlı, Ölçek.

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the areas where socioeconomically disadvantaged, married women living in Adatepe Neighbourhood of Buca district of Izmir province should be empowered.

Methods: The research is a cross-sectional field study. Research data were collected by face-to-face interview technique using socio-demographic characteristics, information formula in accordance with the rules and the Women's Empowerment Scale. 308 socio-economically weak, married women who volunteered to participate were included.

Results: It was observed that the women interviewed in the study had limited participation in social life, even though they had been living in Izmir for a long time. Among the sociodemographic characteristics that affect this situation: Approximately half of the women interviewed are 45 years old and over, 72.4% have secondary school education or below, the majority are not working, and more than half have at least one to three children. A significant difference was found between these characteristics of women and the subscales used in the study ($p<0.05$). The ability to act independently of the women in the study subscale score was 6.28; The subscale score for freedom from family pressure is 3.82. The economic security and economic contribution subscale score of 0.44 indicates that the most important area to be strengthened is the economic area.

Conclusion: Participants, a significant difference was determined between age, education, employment status, total monthly income and number of living children, and the subscale and total scores of women's performance.

Sorumlu Yazar: Ummahan YÜCEL

Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye

ummahan.yucel@ege.edu.trGeliş

Tarihi: 14.06.2024 – Kabul Tarihi: 01.10.2024

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Bu çalışma, 18.05.2024 tarihinde '10. Uluslararası 14. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Key words: Women, Empowerment, Disadvantaged, Scale.

1. GİRİŞ

Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar sosyal kalkınma programlarının kilit noktasının kadınların güçlendirilmesi olduğunu ifade etmektedir (1-3). Kadınların güçlendirilmesi gereken alanlar ülkelere göre farklılık gösterse bile temel hemfikir olunan nokta kamusal yaşamda kadının varlığının etkin kılınmasıdır (4,5). Kadınların güçlendirilmesi dört ana başlıkta ele alınmaktadır. Bu ana başlıklar; toplumsal, yasal, politik ve sosyal güçlendirmedir. Toplumsal güçlendirme, kadının kendisine yararlı yeni bilgilere erişimi, farklı beceri ve yeteneklerin kazandırılması, arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi ve diğer kadınlarla çeşitli aktivitelere katılımını kapsar. Yasal güçlendirme, insan haklarının korunması doğrultusunda yasal düzenlemelerinin güçlenmesini kapsarken; politik güçlendirme, yerel yönetimde kadın katılımı ve karar verme oranının artırılmasını kapsamaktadır. Sosyal güçlendirme ise kadının kendi bedeni hakkında söz sahibi olması, kendine güveninin artırılması, motivasyon, ilham yeteneklerinin desteklenmesi, kendi çevresinde bağımsız olarak özgürlüğünün kazandırılmasını kapsar (1). Kadını güçlendirmeye yönelik faaliyetler incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok ekonomik, yasal ve politik güçlendirmeye yönelik olduğu, sosyal ve toplumsal güçlendirmeye yönelik faaliyetlerin yetersiz kaldığı görülmektedir (6).

Bu çalışmada, İzmir ili Buca ilçesine bağlı Adatepe Mahallesi'nde yaşayan sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, evli kadınların güçlendirilmesi gereken alanların belirlenerek sosyal ve toplumsal güçlendirmeye katkı sağlayacak sosyal faaliyet müdahalesinde bulunmak amaçlanmıştır. Adatepe Mahallesi; çoğunlukla eğitim düzeyi düşük, çalışmayan, Türkiye'nin farklı illerinden göç ile gelmiş sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin yaşadığı bir mahalledir. Kadınlar, ülkemizde kentleşme ve modernleşme süresince bölgesel farklılıkların yanı sıra aynı şehrin aynı ilçesinin farklı mahallelerinde bile sosyoekonomik dezavantaj ve göç nedeni ile toplumsal cinsiyet eşitliği açısından farklı görüş ve davranışlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (7,8). Kadının işini; evde kalmak, çocuğa bakmak, yemek yapmak, ev işleriyle uğraşmak olarak tanımlayan toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil yapı nedeniyle kadınlar toplumla bütünleşmede sorunlar yaşamaktadır (9-11).

Kadınlara hizmet eden ebeler kadınların savunucusudur. Savunuculuk rolleri ve sundukları hizmetler ile hem kadınları güçlendirmeye hem de kadın ve toplum sağlığını geliştirmeye katkı yapmaktadırlar. Ebe araştırmacılar tarafından bu çalışmada İzmir ili Buca ilçesinde yaşayan dezavantajlı kadınların güçlendirilmesi gereken alanların belirlenmesi amaçlanmıştır (12-14).

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma kesitsel analitik tipte bir alan çalışmasıdır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatür incelemesi (12,13) sonucu geliştirilen veri toplama formu ve Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği aracılığıyla yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışmaya; sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, araştırmaya katılmaya gönüllü, evli 308 kadın dâhil edilmiştir. Veriler, sosyal faaliyetlerin (toplu taşımaya binmek, şehri gezmek, sinemaya ve alışveriş merkezine gitmek) en az birinde bulunmamış 30 kadına ulaşıncaya kadar toplanmaya

devam etmiştir. Çalışma, İzmir ili Buca ilçesinin periferinde yer alan, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ve göçmen nüfusunun yoğun olduğu Adatepe Mahallesi'nde yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu: Form, iki bölüm ve 20 sorudan oluşmuştur. Birinci bölümdeki 13 soru kadınların sosyodemografik özellikleri ile ilgilidir. İkinci bölümdeki yedi soru kadınların sosyal yaşama dâhil olma düzeyleri ile ilgilidir. Bu yedi soru içerisinde 15, 16, 17, 18, 19 ve 20. sorular, kadınların tek başına toplu taşıma araçlarına binme, sinemaya ve alışveriş merkezine gitme durumlarını belirlemeye yöneliktir.

Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği (KGÖ): Schuler, Hashemi ve Riley tarafından, kadınların güçlü olma düzeylerini ve güçlendirilmesi gereken alanlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (9). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını Baydur ve Uçan yapmıştır (9). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlara çizilen ekonomik ve sosyal sınırları görünür kılan bir ölçüm aracıdır. Ölçek; kadının bağımsız hareket edebilmesi, aile baskısından kurtulma, ekonomik özgürlük ve aile ekonomisine katkı olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Bu ölçek “hayır”, “evet” şeklinde karar bildiren “Kadının Bağımsız Hareket Edebilmesi” ne ilişkin sekiz, “Aile Baskısından Kurtulma” sına ilişkin dört ve “Ekonomik Güçlenme ve Katkı” ya ilişkin beş soru olmak üzere toplamda 17 soru içermektedir. “Kadınların Bağımsız Hareket Edebilmesi” alt ölçeğinin puanlanmasında olumlu yanıtlar evet seçeneği olup bir puan olarak kabul edilmektedir. Toplamda sıfır-sekiz aralığında değer üretmekte, yükselen puan “kadının yeterince bağımsız hareket edebildiği” şeklinde yorumlanmaktadır. “Aile Baskısından Kurtulma” alt ölçeği için olumlu yanıtlar hayır seçeneği olup bir puan olarak kabul edilmektedir. Toplamda sıfır-dört puan elde edilmektedir, yüksek puan azalan aile baskısına işaret etmektedir. “Ekonomik Güvence ve Ekonomik Katkı” alt ölçeğinde olumlu yanıtlar evet seçeneği olup bir puan olarak kabul edilmektedir. Toplam beş madde içermektedir. İlk dört madde “evet-hayır” yanıt seçeneklerini içermekte ve ölçeğin diğer boyutlarına benzer olarak puanlanmaktadır. “Aile giderlerinizin ne kadarını kendi kazancınızla karşılıyorsunuz?” sorusu alt boyutun beşinci maddesidir. “Tümü”, “Çoğunluğu”, “Yarısı”, “Çok azı” ya da “Hiç” tercihleri ile değerlendirilmektedir. “Çok azı” ve “Hiç” sıfır, “Yarısı” bir, “Çoğunluğu” iki ve “Tümü” üç puan alacak şekilde ölçeklendirilmektedir. İki ve üstü puanlar kadının güçlendirilmesi adına olumlu, altında kalan puanlar olumsuz yorumlanmaktadır (9).

Verilerin Analizi

Araştırmanın bağımlı değişkeni kadınları güçlendirme ölçeği toplam puan ortalamasıdır. Bağımsız değişkenler ise kadınların sosyodemografik değişkenleri (yaş, eğitim, çalışma durumu, aile yapısı, ekonomik düzey) ve kadının kendi arzusuyla hareket edebilme özgürlüğüne ilişkin değişkenlerdir. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20.0 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. KGÖ toplam puan ortalaması ile bağımsız değişken arasındaki ilişki, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma için Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması $43.36 \pm 12,10$ (min=19, max=75)'dur. Yaş grubunun 45 yaş ve üzerinde (%43.2) yoğunlaştığı görülmektedir. Kadınların %72,4'ünün ortaokul ve altı, %27.6'sının lise ve üstü eğitimi olduğu görülmektedir. Çalışma grubundaki kadınların %14.3'ü çalışmakta olup %40,3'ünün gelir düzeyi giderden azdır. Eşlerinin %63.7'sinin ortaokul ve altı, %36.3'ünün lise ve üstü eğitime sahip olup %92.2'sinin çalışıyor olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %88.0'mın çekirdek aileye sahiptir. Görüşülen kadınların doğurganlık durumları incelendiğinde %2.6'sının hiç gebelik geçirmediği, %62.3'ünün en az bir en fazla üç gebelik geçirdiği, %35.1'inin dört ve üzeri gebelik geçirdiği; %15.9'unun ise istenmeyen gebelik geçirdiği görülmüştür. Kadınların çocuk sayıları ortalama 2.68 ± 1.50 (min=0, max=9)'dir. Çalışmaya katılan kadınların %15.3'ünün İzmir'de 10 yıldan daha az süre, %70.1'inin 21 yıldan daha fazla yaşadığı saptanmıştır. Araştırma grubunun İzmir'e en fazla göç ile geldiği üç bölge: Ege Bölgesi (%40.3), Doğu Anadolu Bölgesi (%25.0) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%15.9) olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Kadınların sosyal yaşama dâhil olma düzeyleri Tablo 2'de verilmiştir. Görüşülen kadınların %14.6'sının tek başına gezmediği, %23.7'sinin alışveriş merkezine ve %51.9'unun sinemaya tek başına gitmediği saptanmıştır. Görüşülen kadınların kullanılan toplu taşıma araçlarından %10.1'inin metro ve İzmir Banliyö Sistemi'ni, %22.7'sinin vapuru kullanmadığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Katılımcıların KDÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanlar Tablo 3'te gösterilmiştir. "Kadınların Bağımsız Hareket Edebilmesi Alt Ölçeği" ortalaması 6.28; "Aile Baskısından Kurtulma Alt Ölçeği" ortalaması 3.82 puandır. Bu puanların artması kadının daha bağımsız hareket edebildiğini ve aile baskısının azaldığını göstermektedir. "Ekonomik Güvence ve Katkı Alt Ölçeği" ortalaması 0.44 puandır. Bu puanın azalması kadının ekonomik güvence ve katkısının az olduğunu göstermektedir (Tablo 3).

Araştırmaya katılan kadınların bazı tanımlayıcı özelliklerine göre alt ölçek puanlarının ve toplam ölçek puanlarının incelenmesi Tablo 4'te gösterilmiştir. Kadınların, KDÖ ve alt boyutlarının bazı özelliklerine göre farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Tabloya bakıldığında kadınların yaş grupları ile kadınların bağımsız hareket edebilmesi alt ölçek puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bonferroni testi uygulanarak 25-44 yaş grubu arası kadınların 45 ve üzeri yaş grubuna göre daha bağımsız hareket edebildiği belirlenmiştir (Tablo 4).

Katılımcıların eğitim durumu ile kadınların bağımsız hareket edebilmesi ve ekonomik güvence ve katkı alt ölçekleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Ortaokul, lise ve üniversiteden mezun olmuş kadınların ilkökul ve altı mezunu olan kadınlara göre daha bağımsız hareket edebildiği, belirlenmiştir. Üniversiteden mezun olmuş kadınların ilkökul mezunu olan kadınlardan daha fazla ekonomik güvence ve katkısı olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Çalışan kadınların çalışmayanlara göre daha bağımsız hareket edebildikleri ve ekonomik açıdan daha güçlü oldukları saptanmıştır. Gelir durumu gelir gidere denk veya fazla olan katılımcıların geliri giderden az olan katılımcılara göre daha bağımsız hareket edebildikleri, ekonomik açıdan daha güçlü oldukları belirlenmiştir (Tablo 4).

Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısına bakıldığında çocuk sayısının kadınların bağımsız hareket edebilmelerinde önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür. Bir ile üç arasında

çocuğu olanların kadınların, dört ve üzeri çocuğu olanlara göre daha bağımsız hareket edebildiği saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 1. Kadınların Bazı Sosyodemografik Özellikleri (N=308)

Kadınların bazı sosyodemografik özellikleri	n	%	
Yaş	15-24 yaş	12	3.9
	25-34 yaş	75	24.4
	35-44 yaş	88	28.6
	45 yaş ve üzeri	133	43.2
Eğitim durumu	Okuryazar olmayan	15	4.9
	Okuryazar	17	5.5
	İlkokul	144	46.8
	Ortaokul	47	15.2
	Lise	61	19.8
	Üniversite	24	7.8
Çalışma durumu	Çalışmıyor	264	85.7
	Çalışıyor	44	14.3
Eşinin eğitim durumu	İlkokul	124	40.3
	Ortaokul	72	23.4
	Lise	82	26.6
	Üniversite	30	9.7
Eşinin çalışma durumu	Çalışmıyor	24	7.8
	Çalışıyor	284	92.2
Aylık toplam gelir	Gelir giderden az	124	40.3
	Gelir gidere denk veya fazla	184	59.7
Aile yapısı	Çekirdek	271	88.0
	Geniş	37	12.0
Gebelik sayısı	0	8	2.6
	1-3	192	62.3
	≥ 4	108	35.1
Yaşayan çocuk sayısı	0	12	3.9
	1-3	226	73.4
	≥ 4	70	22.7
İstenmeyen gebelik	Evet	49	15.9
	Hayır	259	84.1
İzmir'de yaşama süresi	≤ 10 yıl	47	15.3
	11-20 yıl	45	14.6
	≥ 21 yıl	216	70.1
Göç ile gelinen bölge	Ege	124	40.3
	G. Anadolu	49	15.9
	İç Anadolu	21	6.8
	Karadeniz	10	3.2
	Marmara	6	2.0
	Akdeniz	13	4.2
	Doğu Anadolu	77	25.0
Diğer (Suriye, Rusya)	8	2.6	

Tablo 2. Kadınların Sosyal Yaşama Dâhil Olma Düzeyleri (n=308)

Kadınların sosyal yaşama dâhil olma düzeyleri	n	%
---	---	---

İzmir’de tek başına gezme durumu	Evet	263	85.4
	Hayır	45	14.6
İzmir’de metroya ve izbana binme durumu	Evet	277	89.9
	Hayır	31	10.1
İzmir’de vapura binme durumu	Evet	238	77.3
	Hayır	70	22.7
Tek başına sinemaya gitme durumu	Evet	148	48.1
	Hayır	160	51.9
İzmir’de tek başına AVM**’ye gitme durumu	Evet	235	76.3
	Hayır	73	23.7

*AVM: Alışveriş Merkezi

Tablo 3. Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği ve Alt Ölçeklerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Alt Boyutlar	N	Min-Max	Ort.	Sdt.Sapma
Kadınların Bağımsız Hareket Edebilmesi (KBHE)	308	0-8	6.2857	1.89191
Aile Baskısından Kurtulma (ABK)	308	0-4	3.8214	0.63855
Ekonomik Güvence ve Katkı (EGK)	308	0-5	0.4481	0.92411

4. TARTIŞMA

Çalışmanın sonuçları, kadınların özellikle ekonomik alanda güçlendirilmesi gerektiğini göstermiştir. İzmir’in sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bir bölgesinde yürütülen bu çalışmada katılımcıların çoğu; 45 yaşın altında, ilkokul düzeyinde eğitime sahip, çalışmayan, bir ile üç arasında çocuk sahibi olan kadınlardır. Kadınların kamusal yaşamdaki özerkliğini sorgulayan bağımsız hareket edebilme özgürlükleri; ileri yaş, çalışmama ve düşük eğitim düzeyi nedenleriyle sınırlandırılmaktadır. Ayrıca fazla sayıda çocuk sahibi olma ve düşük gelir düzeyi, kadınların bağımsız hareket edebilme özgürlüklerini kısıtlayan diğer önemli etkenlerdendir. Araştırmaya dahil edilen kadınların bağımsız hareket edebilme ortalama puanı 6.28’dir. Aynı ölçek kullanılarak Kırıkkale’nin üç farklı sosyoekonomik düzeye sahip mahallerinde Şahin ve Eryılmaz tarafından yürütülen çalışmada, kadınların bağımsız hareket edebilme puanı ise 5.92 olarak bildirilmiştir (15). Şahin ve Eryılmaz tarafından yürütülen bu çalışmanın sosyoekonomik düzeyi düşük mahallede (Yuva Mahallesi) yaşayan kadınların 5.47 ile bu çalışmanın oldukça gerisinde iken; yüksek sosyoekonomik düzeye sahip kadınların yaşadığı mahallede (Seyranteppe Mahallesi) alt ölçek puanı 6,89 ile çalışmaya oldukça yakındır. Bu çalışmada kadınların bağımsız hareket etme düzeylerinin görece yüksek olmasının; İzmir’in, ulaşım ve sosyal yaşam açısından avantajlı bir şehir olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Tablo 4. Kadınların Bazı Tanıtıcı Özelliklerine Göre Kadınları Güçlendirme Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	n	Ölçek Alt Boyutları			
		Bağımsız Hareket Edebilme	Aile Baskısı	Ekonomik Güçlenme	Toplam
		Medyan (min-max)	Medyan (min-max)	Medyan (min-max)	Medyan (min-max)
Yaş					
15-24 ^a	12	6.7 (5-8)	3.7 (2-4)	0.1(0-1)	10.6 (9-13)
25-34 ^b	75	7.0 (2-8)	3.8 (2-4)	0.4 (0-4)	11.4 (6-22)
35-44 ^c	88	6.6 (0-8)	3.8 (0-4)	0.4 (0-4)	10.9 (5-15)
45 ve üzeri ^d	133	5.5 (0-8)	3.7 (0-4)	0.4 (0-5)	9.9 (0-17)
KW		43.00	0.89	1.01	23.00
p		0.00	0.82	0.79	0.00
Bonferroni		b>d; c>d			b>d; c>d
Kadının Eğitim Durumu					
Okuryazar olmayan ^a		4.3 (0-8)			8.5 (4-12)
Okuryazar ^b	15	4.7 (0-8)		0.4 (0-4)	9.5 (0-22)
İlkokul ^c	17	5.8 (0-8)	3.7 (2-4)	0.2 (0-2)	10.0 (3-17)
Ortaokul ^d	14	6.6 (2-8)	3.8 (0-4)	0.2 (0-5)	11.0 (6-16)
Lise ^e	4	7.6 (4-8)	3.8(2-4)	0.5 (0-4)	11.7 (6-15)
Üniversite ^f	47	7.6 (5-8)	3.8 (2-4)	0.4 (0-4)	12.4(10-15)
KW	61	75.76	3.7 (0-4)	1.0 (0-4)	64.63
p	24	0.00	1.03	16.00	0.00
Bonferroni		d>a, b; e>a,b,c; f>a,b,c	0.96	0.00	d>a; e>a,b,c; f>a,b,c
Kadının Çalışma Durumu					
Çalışmıyor	264	6.1 (0-8)	3.8(0-4)	0.2 (0-5)	10.3 (0-17)
Çalışıyor	44	6.9 (0-8)	3.8(0-4)	1.3 (0-4)	12.3 (5-22)
U		4363.00	5804.50	2888.50	3110.50
p		0.00	0.99	0.00	0.00
Aylık Toplam Gelir					
Gelir giderden az	124	5.7 (0-8)	3.8 (0-4)	0.2 (0-4)	9.9 (4-22)
Gelir gidere denk veya fazla	184	6.6 (0-8)	3.8 (0-4)	0.5 (0-5)	11.0 (0-17)
U		14702.50	11658.50	9462.00	14921.50
p		0.00	0.51	0.00	0.00
Aile Yapısı					
Çekirdek	27	6.3 (0-8)	3.8 (0-4)	0.4 (0-4)	10.6 (0-16)
Geniş	1	6.0 (2-8)	3.7 (2-4)	0.4 (0-5)	10.5 (6-22)
U	37	4461.50	4627.00	4987.00	4401.50
P		0.25	0.12	0.94	0.21
Yaşayan Çocuk Sayısı					
0 ^a	12	6.2 (0-8)	3.3 (0-4)	0.5 (0-3)	10.1 (0-15)
1-3 ^b	226	6.6 (0-8)	3.8 (0-4)	0.5 (0-5)	11.0 (4-22)
≥4 ^c	70	5.2 (0-8)	3.7 (0-4)	0.2 (0-4)	9.3 (4-15)
KW		30.99	1.40	6.31	29.41
p		0.00	0.49	0.04	0.00
Bonferroni		b>c			b>c
İzmir'de Yaşama Süresi					
≤ 10 yıl	47	5.9 (2-8)	3.5 (0-4)	0.4 (0-4)	9.9 (3-15)
11-20 yıl	45	6.3 (4-8)	3.7 (1-4)	0.5 (0-4)	10.8 (6-22)
≥21 yıl	216	6.8 (0-8)	3.8 (0-4)	0.4 (0-5)	10.7 (0-17)
KW		5.39	1.16	0.22	4.86
p		0.06	0.55	0.89	0.08

Çalışmada kadınların yaşının, bağımsız hareket edebilmeleri üzerinde belirleyici bir faktör oluğu görülmüştür. 25-44 yaş arasındaki kadınların, diğer yaş gruplarına göre bağımsız hareket edebilme özgürlükleri daha yüksektir. Kadınların; çocuklarının eğitim, sağlık, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal yaşama dahil olmalarının, bağımsız hareket edebilme düzeylerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmüştür (16). Ayrıca kadınların eğitim düzeylerinin artması bağımsız hareket edebilme özgürlükleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Özaydınlık (2015) ile Şahin ve Eryılmaz (2023)'in, çalışmalarında lise ve üzeri eğitime sahip kadınların daha bağımsız hareket edebildikleri bildirilmiştir (15,17). Bu sonuç, çalışma ile benzerlik göstermektedir. Kadının en az lise düzeyinde eğitim alması, bağımsız hareket edebilme özgürlüğü üzerinde önemli bir belirleyicidir (7). Kadının eğitim düzeyinin yanı sıra çocuk sayısı da bağımsız hareket edebilme düzeyini etkilemektedir (7,18). Çalışmada dört ve üzeri sayıda çocuğa sahip olan kadınların daha az bağımsız hareket edebildiğini göstermiştir. Artan çocuk bakım yükü ve ev işleri, kadınların kamusal alana dahil olmasını sınırlandırmaktadır (18). Kadınların güçlendirilmesi açısından istenmeyen gebeliklerin önlenmesi için doğurganlığın planlanması ve istihdam olanaklarının sağlanması temel müdahale alanlarını oluşturmaktadır (18).

Çalışmada kadının sosyal yaşamı üzerinde aile fertlerinden kaynaklı baskıyı araştıran; aile baskısından kurtulma alt ölçek puanının 3.82 olması, katılımcıların aile baskısına maruz kalmadıklarını göstermektedir. Geleneksel aile yapısını benimsemiş olan Türk toplumunda aile otoritesinin, yaşı büyük olan bireylerde olduğu bildirilmiştir (19,20). Katılımcıların çoğunluğunun 45 yaş ve üzeri olması, ailede otorite sahibi olduklarını ve böylece aile baskısına daha az maruz kaldıklarını düşündürmektedir. Bu doğrultuda kadının sahip olduğu sosyodemografik özellikler ile, aile baskısından kurtulma durumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Çalışmada kadının ekonomik özgürlük derecesini, gelir ve varlık sahibi olma durumunu araştıran; ekonomik güvence ve katkı alt ölçeği puan ortalaması 0.44'tür. Şahin ve Eryılmaz (2023), çalışmasında ekonomik güvence ve katkı alt ölçek puan ortalaması ise 4.53'tür (15). Bu iki çalışma arasındaki farkın; araştırma örneklem grubu ve ölçeğin değerlendirme farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra ekonomik güvence ve katkı alt ölçek puanının daha düşük olmasının, çalışmadaki katılımcıların çoğunluğunun çalışmaması ve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgede yaşamasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Kadınların çalışma durumu ve gelir düzeyi, ekonomik güçlenmeyi sağlayan önemli etkenlerdendir. Çalışan katılımcıların, ekonomik açıdan daha özgür olduğu görülmüştür. Bu durum; kadının kendi kazancıyla gereksinimlerini karşılaması ve aile bütçesine katkı sağlaması ile ilişkilidir (18). Kadınların istihdamı; ülke kalkınmasına, bireysel ve toplumsal refahın artırılmasına katkı sağlamaktadır (21). Kadınların ve erkeklerin hem geçim sağlayan hem de bakım sorumluluğu olan kişiler olarak kabul edildiği politikaların geliştirilmesi ve buna yönelik eşitlikçi yaklaşımın benimsenmesi kadınların güçlendirilmesi konusunda atılması gereken önemli adımlardandır (8,21). Ünlütürk (2023), istihdam olanaklarının artırılması ve yasal dayanakların oluşturulmasının, kadınların güçlendirilmesi için yapılması gereken en temel adımlardan biri olduğunu belirtmiştir (22). Yöneticilerin, hukuk, eğitim ve sağlık alanında çalışanların, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve benzeri kurumların iş birliği sağlanarak kadınların güçlendirilmesi konusunda kapsamlı faaliyetlere ihtiyaç vardır. Kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesine yönelik, ülkemizde KOSGEB tarafından

‘Girişimcilik Destekleri’, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde ‘Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’, belediyeler tarafından ‘Kadın Danışma Merkezi’ ve ‘Kadın Çalışmaları Bütüncül Hizmetleri Merkezi’ gibi pek çok destek türü uygulanmaktadır. Ancak çalışmanın yürütüldüğü mahalle, göç alan bir kesim ve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olması sebebiyle yapılan güçlendirme faaliyetlerine erişimlerinin kısıtlı olması beklenen bir sonuçtur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İzmir ili Buca ilçesine bağlı Adatepe Mahallesi’nde yaşayan sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, evli 308 kadının dahil edildiği bu çalışmada; kadınların güçlendirilmesi gereken alanlar ve bu alanları etkileyen faktörler belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu çalışmamakta ve her 20 kadından biri okuma yazma bilmemektedir. Sosyodemografik açıdan dezavantajlı bölgede yaşayan bu kadınların, bağımsız hareket edebildikleri ve aile baskısına maruz kalmadıkları belirlenmiştir. Çalışmada dezavantajlı kadınların ekonomik anlamda güçlendirilmesinin öncelikli olduğu görülmüştür. Çalışma, kadınların güçlendirilmesi için kapsamlı bir yaklaşımın gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Eğitim, sağlık ve kamu hizmeti alanlarında yürürlükte olan politikaların, kadınların toplumsal açıdan bütünleşmesine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda doğurganlık ve aile planlanması eğitimlerinin; kreşler, gündüz bakım evleri gibi diğer kamu destekli bakım hizmetlerinin; eğitim ve istihdam fırsatlarının; eşitlikçi politikaların geliştirilip yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, eğitim ve sağlık kurumlarının işbirliği ile etkili ve kalıcı çözümler elde edilmelidir.

Ek Bilgi

Bu çalışma, TÜBİTAK-BİDEB 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı dahilinde 2022/1 Döneminde proje desteği almıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yürütülmesi için Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu tarafından (Tarih/sayı: 15.12.2022/E-99166796-050.06.04-1040288-940) izin alınmıştır. Veri analizinde kullanılan, Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği’ni geliştiren ve geçerlik-güvenirliliğini çalışan yazarlardan yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya dahil edilen katılımcılardan sözel onam alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada yazarların çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Çalışmaya destek veren Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik bölümüne, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)’a, İzmir İli Buca Belediyesi’ne, Kadın Hakları Derneği İzmir Şubesi’ne ve araştırmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Gökdemir, L., & Ergün, S. (2012). KIRSAL KALKINMADA KADININ ROLÜ. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 68-80.
2. Strateji, T. C., & Başkanlığı, B. (2019). Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2. Ulusal Gözden Geçirme Raporu 2019 “Ortak Hedefler İçin Sağlam Temeller”.
3. Tiltay, M. A., Murat, Ö. Z., Tepe, M. E. (2021). Sürdürülebilir kalkınma amaçları bağlamında kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları: Türkiye’de mevcut durum ve eğilimler. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 351-372.
4. Akın, A. (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(2), 1-9.
5. Bal, M. D. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.
6. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013.
7. Özvarış, Ş. B. (2015). Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 15(56), 37-43.
8. Yenilmez, M. I. (2017). Kadın güçlendirmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ölçülmesi: Türkiye örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(2), 485-503.
9. Baydur, H., Gülten, Uçan (2016). Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği’nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Manisa örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 7-28.
10. Fulcher, J., Scott, J. (2011). Sociology. *Oxford University Press*, USA.
11. Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. Toplumsal cinsiyet ve yansımaları (Ed. Gültekin L, Güneş G., Ertung C., Şimşek A.) *Atılım Üniversitesi Yayınları*, 27-32.
12. World Health Organization. (1997). Strengthening midwifery within safe motherhood: report of a collaborative ICM/WHO/UNICEF pre-Congress workshop, Oslo, Norway, 23-26 May 1996 (No. WHO/RHT/MSM/97.3). World Health Organization.
13. United Nations Population Fund. (2014). The State of the World’s Midwifery 2014. A Universal Pathway. A Woman’s Right to Health.
14. World Health Organization. “Gender and Health”, Technical Paper, *World Health Organization publication*-Geneva, Switzerland, 1998.
15. Şahin, H., Eryılmaz, R. (2023). Kadının güçlendirilmesi üzerinde sosyo-demografik faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Third Sector Social Economic Review*, 58(3), 2478-2493.
16. Esra, E. M. İ. R. (2023). Serbest zaman doyumunu, ilgilenimi ve algılanan özgürlük ilişkisi: fiziksel aktivite yoluyla kadınların güçlenmesi. *Efe Akademi Yayınları*.
17. Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
18. Arpacı, F., Ersoy, A. F. (2007). Kadının çalışmasının ailenin yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 41-50.
19. Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirilmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
20. Günay, G., Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153). Komitesi Hak-İş, 2017, s. 25-27.
21. Karabıyık, İ. (2012). Türkiye’de çalışma hayatında kadın istihdamı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(1), 231-260.
22. Ünlütürk, Ç. (2023). Bakım yükü kimin yükü?: Türkiye’de çocuk bakım rejimi. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 149, 44-56